

WORD VS. TERM IN THE PRESENT DAY SCIENTIFIC TERMINOLOGY

Oana Magdalena Cenac

Assoc. Prof., PhD, "Dunărea de Jos" University of Galați

Abstract: Starting from the linguists' concern with today's scientific terminology in order to identify the means of expression and designation able to provide access to specialized meaning, so that to lead to accurate communication, our paper aims at emphasizing the peculiarities of today's scientific terminology in the context of extending the interest in all aspects of specialized communication. The studies dealing with the analysis of various terminologies (linguistic, mathematic, economic, etc.) pose the problem of the limits between term and word, which is an arduous task, as the two basic units have similarities, and also differences.

Keywords: terminology, term, word, communication, meaning.

Terminologie și terminologii. Delimitări conceptuale¹

Terminologia este, în primul rând, disciplina științifică care cercetează termenii specializați, utilizați într-un domeniu distinct al științei, tehnicii artei ș.a., denumirile obiectelor sau conceptelor specifice unui (sub)domeniu, modul de funcționare a termenilor și a unităților terminologice în limbă, precum și aspectele legate de traducerea și clasificarea acestora. Terminologia se ocupă de comunicarea specializată, realizată fără echivoc într-un anumit domeniu științific, tehnic, profesional. Unitatea fundamentală a terminologiei este *termenul* sau *unitatea terminologică*, la care se adaugă elementele non-lingvistice.

¹ *Analiza noastră are în vedere Angela Bidu-Vrânceanu et alii, Dicționar de științe ale limbii, Editura Nemira, București, 2001, s.v. TERMINOLOGIE; Angela Bidu-Vrânceanu, Lexicul specializat în mișcare. De la dicționare la texte, Editura Universității din București, București, 2007, p. 15-41; Rodica Nagy (coord.), Dicționar de analiză a discursului, Institutul European, Iași, 2015, s.v. CUVÂNT.*

Originile disciplinei se află în Antichitatea greacă, acolo unde raportul nume-obiect era discutat de filosofi greci Polaton, în dialogul Cratylus, de Aritotel, în Organon. Bazele terminologiei au fost puse de Eugen Wüster, evoluția disciplinei fiind influențată și de contribuția școlii sovietice, mai ales de cele ale lui D.S.Lotte.

Cercetările mai recente fac distincție între o *terminologie internă* și o *terminologie externă*. *Terminologie internă* are în vedere comunicarea strict specializată într-un domeniu, scopul principal fiind definirea riguroasă, normativă, standardizată și impunerea conceptelor, unele dintre acestea având un caracter internațional datorită extinderii cercetărilor științifice, standardizării terminologice și comercializării produselor. În *terminologia internă* rolul lingvisticii este secundar, limitat la atribuirea de nume, la impunerea formelor lor (cu explicarea originii sau a formării lor), problemele conceptual-semantice căzând în sarcina specialiștilor.

Terminologia internă a apărut în deceniile patru și cinci ale secolului al XX-lea și a avut ca obiectiv asigurarea unei comunicări univoce, precise într-un anumit domeniu de activitate. Funcțiile acestui tip de terminologie sunt: de reprezentare a cunoștințelor, stabilind denumiri pentru produse, concepte noi etc. și de transmitere a cunoștințelor. Desemnarea și exprimarea noțiunilor și termenilor utilizați în limbile de specialitate este legată de forme canonice reprezentate prin semne de diferite tipuri: de la cuvintele unei limbi, la litere, cifre, simboluri, pictograme etc. Principalele organisme internaționale care se ocupă cu impunerea termenilor științifici sunt: ISO (International Organisation for Standardisation), AFTERM (Asociația franceză de terminologie), Term New (Rețeaua internațională a terminologiei creată de Infoterm)

Terminologia internă își atinge obiectivele normative prin realizarea de bănci de date terminologice, mai nou, dezvoltându-se lingvistica corpusului. Caracterul normat, standardizat este strict condiționat de apartenența la un anumit domeniu și atrage un caracter convențional care asigură non-ambiguitatea. De exemplu, „apă” este definit în chimie prin combinația H₂O, iar în fizică prin temperaturile de fierbere și de îngheț. Termenul „căldură” are definiții operatorii diferite în funcție de domenii: în fizică, prin viteza de deplasare a particulelor, în chimie, în funcție de atomi, molecule etc.

De la terminologia internă, a specialistului s-a ajuns în ultimele decenii la o *terminologie externă*, de interes mai larg pentru nespecialiști. Terminologia externă se constituie în lucrările din ultimul deceniu și își propune o descriere a termenilor ca fapte naturale (nu convenționale ca în terminologia internă), similar cu cuvintele lexicului comun.

Opoziția se face astfel între prescriptiv, normativ, caracteristici ale terminologiei interne și descriptiv în terminologie externă. Alte distincții se fac între *perspectiva onomasiologică*, proprie terminologiei interne și cea *semasiologică*, preponderentă în *terminologia externă*.

Obiectivul terminologiei externe este explicarea și descrierea termenilor de specialitate în sine sau în relația cu limba comună, prin raportare la contextul lingvistic și extralingvistic, perspectiva lingvistică fiind legată de actualizarea termenilor în discurs. Terminologia externă are în vedere interesul larg pentru identificarea și utilizarea adecvată a sensului specializat de către vorbitorii obișnuiți. În acest tip de comunicare interesează nu numai emițătorul, mai mult sau mai puțin specialist, ci și destinatarul, dela vorbitorul obișnuit la lingvist. Sunt importante și canalul comunicării (mass-media) și condițiile de uzaj. Astfel, *terminologia externă* se intercon condiționează nu numai cu semantica, lexicologia, ci și cu pragmatica.

Metoda, obiectul și scopul terminologiei

Metoda pentru *terminologia externă* trebuie să fie prioritar lingvistică. Din această perspectivă, metodele care se detașează în *terminologia externă* sunt analiza paradigmatică și cea sintagmatică. Prima dintre ele își propune definirea și interpretarea sensului specializat în mod riguros, dar accesibil vorbitorului obișnuit. Relațiile semantice paradigmatică de tipul polisemie, sinonimie, antonimie, hiponimie, câmpurile lexico-semantice, formele de manifestare și rolul lor în diverse terminologii oferă rezultate interesante pentru *terminologia externă*.

Analiza sintagmatică a textelor și contextelor în care apare limbajul specializat are un rol fundamental în *terminologia externă*. Concepută ca un auxiliar al analizei paradigmatică, analiza sintagmatică are un rol preliminar sub aspectul textelor și un rol de rafinare în ceea ce privește contextele. În majoritatea terminologiilor, se constată existența unei sintagme fixe prin care se exprimă subdiviziuni conceptuale importante. De exemplu, în matematică *triunghi isoscel*, *triunghi dreptunghic* față de *triunghi* în general; în lingvistică, *analiză fonetică*, *analiză distribuțională*, *analiză semică*; în științele politice – *politică externă*, *politică internă*.

Obiectul oricărui tip de terminologie este *termenul*. În *terminologia externă*, obiectul de cercetare presupune precizarea relației dintre *termen* și *cuvântul*. Diversele aspecte ale raportului termen / cuvânt se bazează pe analiza semantică, admisă ca primordială în *terminologia externă*. Analiza sensurilor metaforice sau a „deviațiilor” semantice, dovadă certă a trecerii *termenului* la *cuvânt* este în atenția a numeroase studii

cunoscute sub numele de dinamică semantică sau neologie semantică. Exemple de termeni deveniți cuvinte în română, franceză sau alte limbi provin din domenii variate: *oxigen, oțel, trafic, vitamină, virus, frână, ecuație, tangent, algoritm*.

Nu toți termenii care ajung la un moment dat în limba comună se pot impune aici, iar specializarea strictă și interesul limitat le păstrează calitatea de termeni. De pildă, în 2006, când în România se extindea gripa aviară, termeni ca *epizootie* și *epizootic* au fost frecvent utilizați în mass-media. Echivalența cu *epidemie, molimă*, indicată la sfârșitul definiției² obligă la compararea și diferențierea prin selectarea componentei „*la un număr mare de animale (și nu la om)*” – trăsătură care diferențiază *epizootia* de *epidemie*. Interesul limitat față de termenul *epizootie*, accesul relativ la sensul specializat nu reprezintă factori favorabili trecerii acestui termen la statutul de cuvânt și la asimilarea lui în limba română. Interesul vorbitorilor nespecializați care atrage șansele impunerii unui termen în limba comună poate fi corelat cu anumite domenii. Astfel, domenii precum informatica, economia, științele sociale se plasează pe poziții de interes. *Calculator, inflație, indice, tranzacție, parteneriat, client, bancă, cotație, monitoriza* sunt exemple care au circulație aproape curentă.

Scopul terminologiei este *înregistrarea, explicarea și descierea termenilor specializați* din diverse domenii. Precizarea libertăților și a limitelor utilizării sensului specializat și/sau a celorlalte sensuri pe care le capătă un termen în limba comună urmărește realizarea unei comunicări adecvate.

Cuvânt vs termen

La modul general, *lexicul* este definit ca totalitatea cuvintelor unei limbi, este o abstracțiune de care se apropie dicționarele generale ale unei limbi care însumează o mare cantitate de cuvinte (de la 50.000 la peste 150.000)³ greu de cunoscut și de utilizat de vorbitorii unei limbi. De aceea, s-a impus delimitarea *lexicului comun* (care cuprinde cuvinte care asigură înțelegerea dintre vorbitori la nivelul limbii comune) și *lexicul specializat* care însumează diverse *terminologii* (sau limbaje specializate specifice științei și tehnicii), repartizate în funcție de criterii profesionale, sociale și culturale: terminologia agricolă, lingvistică, matematică, sintactică, informatică, economică, a mediului ș.a. Se

²În *Dicționarul explicativ al limbii române, ed. a II-a, Editura Univers Enciclopedic, București, 1996, s.v. EPIZOOTIE*: „*extinderea unei contagioase într-un timp scurt, prin contaminare, la un număr mare de animale, dintr-o localitate, regiune etc.; boală, epidemie, molimă.*”

³ *Mențiunea numerică are în vedere Angela Bidu-Vrănceanu, Lexicul specializat în mișcare. De la dicționare la texte, Editura Universității din București, București, 2007, p. 15.*

consideră⁴ că există două tipuri de lexic specializat: unul reprezentat de un trunchi comun prin faptul că e alcătuit din termeni cu o difuzare mai largă (realizată prin învățământ și media); termeni de acest tip apar și în texte destinate unui public larg; al doilea tip de lexic specializat este alcătuit din termeni strict specializați în fiecare domeniu, reprezentând o terminologie tehnico-științifică specifică.

Cuvântul este o unitate lingvistică complexă, realizată simultan ca unitate fonetică, semantică și gramaticală. Cuvintele fiecărei limbi au o anumită structură fonologică, morfologică (combinații determinate de morfeme), semantică (dezvoltarea specială a polisemiei, relații de sens proprii – sinonime, antonime, hiponime) și o anumită structură sintactică.

Lingvistica tradițională consideră *cuvântul* o unitate fundamentală, opusă sunetelor, literelor, silabelor, propozițiilor și frazelor. Cea mai simplă definiție a *cuvântului*, oferită de lingvistica tradițională, este aceea conform căreia „*cuvântul este un grup de litere, într-o transcriere alfabetică, aflat între două spații tipografice albe (blancuri)*”⁵.

În lingvistica structuralistă, *cuvântul* se opune *lexemului* (grup care reprezintă o unitate funcțională: pomme de terre = cartof) sau *termenului* (ca unitate în diferite științe). Toate aceste unități, spre deosebire de *cuvânt*, sunt monosemantice. Cuvintele polisemantice sunt reprezentate în dicționare printr-un singur articol (sau cuvânt-intrare), iar prin analiza semică se încearcă dezambiguizarea sensurilor unui astfel de cuvânt.

Din perspectiva analizei discursului, *cuvântul* și *lexemul* (desemnează unitatea funcțională fundamentală dintr-un câmp lexical, care se revă în limbă sub formă de cuvânt. Astfel, elementul formator al câmpului lexical nu mai este considerat cuvântul, ci *lexemul*, care se referă strict la conținutul semantic lexical al unui cuvânt) sunt unități lexicale cu valoare denominativă, având funcție referențială. Ceea ce le deosebește este faptul că *lexemul* aparține lexicului limbii, în timp ce *cuvântul* este actualizarea unui *lexem* în cadrul discursului.

Cuvântul poate intra în relație cu unități mai mici decât el (fonemul, morfemul), sau mai mari decât el (sintagma, propoziția, fraza, enunțul, textul) și se definește ca unitate relativ autonomă căreia i se pot fixa limitele prin trei procedee:

⁴ Maria Teresa Cabré, "Terminologie ou terminologies? Spécialité linguistique ou domaine interdisciplinaire", în *Meta*, XXXVI, 1, 1991, apud Angela Bidu-Vrăncianu, op.cit., p. 15-16.

⁵ Angela Bidu-Vrăncianu et alii, *Dicționar de științe ale limbii*, Nemira, 2001, s.v. CUVÂNT.

a. *permutarea* (o unitate presupusă a fi cuvânt și poate schimba locul în enunț). Se poate spune: *Elevul învață mult.* / *Învață elevul mult.*

b. *substituția* (în locul fragmentului analizat se poate pune altul de același tip): *Elevul învață mult.* / *Elevul studiază mult.*, dar nu se poate substitui *elevul* cu *pisica*.

c. *distribuția* este strâns legată de asocierea termenului analizat cu alți termeni. În exemplele de mai sus, verbele se asociază numai cu nume de ființe.

Aplicând cele trei criterii, se probează autonomia cuvântului și se obține următoarea definiție: cuvântul este ”*orice fragment care are autonomie față de enunț, prezintă o distribuție proprie, poate fi substituit cu o unitate similară și este permutabil.*”⁶

Deși statutul *cuvântului* ca termen de specialitate a fost deseori contestat din cauza conținutului său marcat de un anumit grad de imprecizie, specialiștii au stabilit câteva *trăsături* prin care au încercat să determine noțiunea de *cuvânt*. Între aceste trăsături, pot fi menționate⁷: *stabilitatea interioară* (adică imposibilitatea de a fi întrerupt prin pauză în conversația obișnuită și de a suferi o reorganizare internă a părților constituente – foneme - sau atașarea altor elemente decât a morfemelor legate – afixe și desinențe), *posibilitatea de schimbare a poziției* în cadrul sintagmei (sintagma *dezbatere interesantă* poate avea și ordinea *interesantă dezbatere*), *comutativitatea*, dacă nu face parte dintr-o structură fixă, expresie etc. (în enunțul *mută scaunul lângă birou*, cuvântul *scaunul* poate comuta cu *biblioteca*, *fotoliul* sau orice alt obiect ce poate fi deplasat în poziția respectivă; în timp ce, în construcția *om cu scaun la cap*, cuvântul *scaun* nu poate fi înlocuit cu altul.), *separabilitatea*, adică posibilitatea ca între două cuvinte să poată fi plasate alte unități ale limbii (morfeme, cuvinte, sintagme etc.) și *pauza posibilă*, adică posibilitatea cuvântului de a fi precedat / urmat de o pauză în emisia enunțului. Plecând de la aceste trăsături, cuvântul se delimitează clar de morfem și de sintagmă.

Cuvintele unei limbi pot fi, în raport cu ea, *primare* (din punctul de vedere al originii, acestea pot fi moștenite sau împrumutate, ori pot fi construcții onomatopice) sau *secundare* (construcții care pornesc de la cele primare și se pot analiza în componente ce reprezintă mijloace de creație lexicală internă ale limbii). Din punctul de vedere al conținutului, cuvintele pot fi *pline* sau *lexeme* (de pildă substantivele care trimit la realități extralingvistice de la trăsăturile cărora își structurează un conținut semantic din

⁶ Angela Bidu-Vrânceanu, *Limba română contemporană. Lexicul*, Editura Humanitas, București, 2005, p. 16.

⁷ v. Rodica Nagy (coord.), *Dicționar de analiză a discursului*, Institutul European, Iași, 2015, s.v. CUVÂNT.

perspectiva organizării elementelor limbii) sau *instrumente gramaticale* (au rolul de a realiza raporturile în propoziție, în frază și în discurs).

Termenul este un element al unei terminologii sau al unui limbaj specializat, fiind o desemnare compusă din unul sau mai multe cuvinte, care formează unități terminologice, cu caracter convențional, fiind alcătuite din combinații de litere, cifre și pictograme, din abrevieri, coduri, simboluri sau din formule matematice, fizice, chimice etc. *Termenul* este un *semn lingvistic* compus dintr-un *semnificant* (expresie, formă externă) și un *semnificat* (noțiune), a cărui funcționare este una specifică, normată, altfel spus semnificația termenului nu este atribuită numai de locul pe care-l deține într-un sistem conceptual, ci este determinată în același timp și de contextul lingvistic și extralingvistic în care este utilizat.

Termenii sau unitățile terminologice trebuie să îndeplinească câteva *condiții*⁸: să fie unități lingvistice integrabile în enunțuri; să fie unități ale cunoașterii cu caracter stabil; spre deosebire de alte semne lingvistice, extensiunea semantică a termenului se definește în raport cu semnificatul pentru că în terminologie se pleacă de la concept pentru a se întreba cum se numește sau cum s-ar putea numi acesta; semnificatul unui termen se definește în raport cu un ansamblu de semnificații aparținând aceluiași domeniu (ansamblu semantic care poate fi o disciplină, o știință, o tehnică adică întotdeauna un domeniu specializat); pentru o noțiune dată există teoretic o singură denumire, ceea ce duce la postulatul univocității raportului dintre denumire (semnificant) și noțiune (semnificat); acest raport nu se respectă întotdeauna pentru că există termeni sinonimi sau termeni polisemantici. De pildă *acțiune* înseamnă: în gramatică „ceea ce exprimă verbul”, în teoria și critica literară „desfășurarea întâmplărilor într-o operă literară”, în domeniul juridic „proces, act prin care se cere deschiderea unui proces”; modurile de formare a termenilor pot fi speciale, atât în ceea ce privește bazele, cât și elementele formative (sufixe, prefixe, prefixoide, compuse), iar în terminologie pot exista construcții perifrastice și contexte specializate; în cazul termenului, omonimia nu constituie un risc de ambiguitate, dată fiind apartenența la o clasă semantică dată.

Definirea termenului ca obiect al terminologiei presupune o *clasificare* în funcție de modalitățile sau formele de exprimare. Astfel, prima distincție trebuie făcută între exprimarea prin *semne lingvistice* și/sau prin *semne extralingvistice*. Caracterul

⁸ v. Rodica Nagy (coord.), *op.cit.*, s.v. *TERMEN*.

convențional presupus de orice termen specializat este mai evident în cazul semnelor extralingvistice.

Semnele extralingvistice care exprimă sensuri specializate (termeni) pot fi reprezentate prin cifre, litere, simboluri (sau combinarea acestora), formule matematice sau chimice ș.a.⁹ Caracterul convențional al semnelor nelingvistice face dificilă interpretarea lor de către nespecialiști. Din acest motiv, extinderea acestor termeni în limba comună este izolată, limitată, adică nu există riscul ambiguității semantice, iar precizia sensului specializat este respectată. Numai terminologia internă are ca obiect de cercetare termeni exprimați prin semne extralingvistice.

P. Lerat¹⁰ susține că a descifra sensul unei teoreme, a unei radiografii, a unei formule chimice sau matematice presupune o competență științifică sau matematică. Pe de altă parte, interpretarea unei definiții științifice, prin limbajul natural mai mult sau mai puțin accesibil lasă loc unei decodări, fie și parțiale.

Termenii reprezentați prin semne extralingvistice pot avea uneori caracteristici lingvistice. În EURO 2016 apare un radical lingvistic ușor de recunoscut, iar semnul poate fi considerat mixt. Există situații de termeni tehnico-științifici pentru care se utilizează siglele corespunzătoare. Adriana Stoichițoiu-Ichim¹¹ exemplifică această situație cu: TVA (taxă pe valoare adăugată), IMM (întreprinderi mici și mijlocii), RMN (rezonanță magnetică nucleară). ATI (anestezie-terapie intensivă), PVC (policlorură de vinil) ș.a.

Termenii desemnați numai prin semne lingvistice (reunirea dintre un complex sonor dintr-o limbă naturală și un semnificat) trebuie să respecte o serie de *condiții restrictive*¹²: funcția denotativă, reprezentată de capacitatea de a denumi un obiect prin intermediul conceptului; o bună definiție care îi conferă calitatea de termen; biunivocitatea denumirii, care îi asigură monoreferențialitatea, monosemantismul și nonambiguitatea; apartenența la un anumit câmp terminologic; valoarea invariabilă într-o anumită comunitate profesională și lingvistică, ceea ce îi conferă stabilitate; normarea în comunitatea experților sau cu codificarea prin normă; stabilitatea termenului se poate

⁹ Juan C.Sager, "Pour une approche fonctionnelle de la terminologie", în H.Béjoint et Ph. Thoiron, 2000, p. 40 sqq. apud Angela Bidu-Vrănceanu, *Lexicul specializat în mișcare. De la dicționare la texte*, Editura Universității din București, București, 2007, p. 34.

¹⁰ Pierre Lerat, *Les langues spécialisées*, Presses Universitaires de France, Paris 1995, apud Angela Bidu-Vrănceanu, *op.cit.*, p. 35.

¹¹ Adriana Stoichițoiu-Ichim, *Creativitate lexicală în româna actuală*, Editura Universității din București, București, 2006, p. 125-131.

¹² Pentru o sinteză foarte riguroasă a condițiilor pe care trebuie să le îndeplinească un termen v. Bernd Spillner, "Terminologies et connotations", în *Français scientifique*, 1994, p. 53 sqq.

impune și diacronic; neutralitatea termenului sau absența varietății lui diafazice, a mărcilor de modalitate și de afectivitate (evitarea conotațiilor).

Respectarea parțială a condițiilor impuse termenilor se remarcă în științele sociale și umaniste, în cele economice, iar rigurozitatea îndeplinirii criteriilor mai sus amintite este evidentă în științele exacte: matematica, chimia, mineralogia etc. Ca excepție¹³ este semnalată polisemia adj. fr. *chlorhydrique* care, în funcție de context, poate să însemne ”făcut din clor” sau ”de natura clorului” (spre deosebire de substantivul corespunzător care este monosemantic).

Termenii reprezentați prin semne lingvistice se clasifică¹⁴ în *unități simple* sau *complexe* (grupuri de cuvinte, sintagme, expresii etc.). Unitățile complexe sunt supuse unui proces de terminologizare în grade diferite. Pe axă paradigmatică, trebuie să fie respectate condițiile conceptuale corelate cu caracterul stipulativ manifestat la nivelul semnificației. Pe axa sintagmatică trebuie urmărită recurența grupului, specificul și coeziunea semnificației, condiții care conduc la stabilitatea unității complexe.

Specialiștii sunt de acord că îndeplinirea integrală a condițiilor impuse termenilor este greu de realizat, dar gradul de satisfacere a acestora, variabil de la o terminologie la alta, reprezintă o grilă obiectivă de caracterizare individuală și / sau comparativă¹⁵. Încălcarea unora dintre condiții poate contribui la precizarea raportului dintre *termen* și *cuvânt*.

Definirea, clasificarea și precizarea limitelor între *cuvânt* și *termen* nu au reușit să stabilească cu precizie când și unde se termină *termenul* și începe *cuvântul*. Rezolvarea problemei se află în stabilirea precisă a asemănarilor și deosebirilor, nu întotdeauna clar remarcate, existente între cele două concepte. În ceea ce privește asemănările, se constată că termenul nu este radical diferit de cuvânt, altfel spus, pot fi cercetate după același model lingvistic. Asemănările sunt justificate în cazul celor care interpretează terminologia din perspectivă externă, considerând termenul un semn lingvistic viu care poate reda raportul limbă/cultură, limbă/societate.

¹³ Loic Depecker, *Entre signe et concept. Eléments de terminologie générale*, Presses Sorbonne Nouvelle, Paris, 2002, p. 48, 105 apud Angela Bidu-Vrănceanu, *Lexicul specializat în mișcare. De la dicționare la texte*, Editura Universității din București, București, 2007, p. 37.

¹⁴ Pentru o clasificare a termenilor în general și în limba română, v. Ioana Vintilă-Rădulescu, *Terminologia și problemele ei actuale*, București, 1999 și articolele despre *TERMEN*, *TERMINOLOGIE* (p. 556-558) din, Marius Sala (coord.), *Enciclopedia limbii române*, Univers Enciclopedic, București, 1996.

¹⁵ Angela Bidu-Vrănceanu (coord.), *Lexic comun / Lexic specializat*, Editura Universității din București, București, 2000.

Se ajunge astfel la precizarea diferențelor: termenul admite extinderi textuale și contextuale care îl diferențiază în mai mică măsură de cuvânt, supunându-l riscurilor impreciziei semantice prin determinologizare și prin ambiguitate. Tipul de comunicare și tipul de discurs ajung să fie premisa distincției dintre *termen* și *cuvânt*: termenul se caracterizează prin *monosemantism*, stabilit la nivelul unui anumit domeniu spre deosebire de cuvânt care e virtual *polisemantic*.¹⁶

Transferul termenului în texte și contexte de largă circulație implică un proces de determinologizare a sensului specializat în grade diferite. Atunci când *termenul* capătă, pe lângă dimensiunea denotativă, proprie sensului specializat, și una conotativă, apropierea lui de *cuvânt* este maximă. I. Meyer și K.Mackintosh¹⁷ exemplifică cazurile de determinologizare a unor termeni: *virtual* merge de la *virtual memory* (informatică) la *virtual sex*, *virtual travel*; *recycling* (domeniul mediului) ajunge să însemne în comunicarea generală ”reutilizare”.

În concluzie, se poate spune că tipul de *comunicare* și de *discurs*, gradul de *determinologizare* și, mai ales raportul *denotație / conotație* reprezintă singurele criterii relative de indicare a raportului dintre *termen* și *cuvânt*.

Bibliografie:

Bidu-Vrănceanu Angela (coord.), *Lexic comun / Lexic specializat*, Editura Universității din București, București, 2000.

Bidu-Vrănceanu Angela *et alii*, *Dicționar de științe ale limbii*, Editura Nemira, București, 2001.

Bidu-Vrănceanu Angela, *Limba română contemporană. Lexicul*, Editura Humanitas, București, 2005

Bidu-Vrănceanu Angela, *Lexicul specializat în mișcare. De la dicționare la texte*, Editura Universității din București, București, 2007.

Cabré Maria Teresa, ”Terminologie ou terminologies? Spécialité linguistique ou domaine interdisciplinaire”, în *Meta*, XXXVI, 1991.

¹⁶ Maria Teresa Cabré, ”Sur la représentation mentale: bases pour une tentative de modélisation”, în *H.Béjoint și Ph. Thoiron*, p. 30, 35 apud Angela Bidu-Vrănceanu, *Lexicul specializat în mișcare. De la dicționare la texte*, Editura Universității din București, București, 2007, p. 38.

¹⁷ Ingrid Meyer și Kristen Mackintosh, ”L'Étirement du sens terminologique, aperçu du phénomène de la déterminologisation” în *H.Béjoint și Ph. Thoiron*, 2000, p. 198 sqq. apud Angela Bidu-Vrănceanu, *op.cit.*, p. 39-40.

Cabré Maria Teresa, "Sur la representation mentale: bases pour une tentative de modélisation", în H.Béjoint și Ph. Thoiron, 2000, p. 20 *sqq.*

Depecker Loic, *Entre signe et concept. Eléments de terminologie générale*, Presses Sorbonne Nouvelle, Paris, 2002, p. 48, 105.

*** *Dicționarul explicativ al limbii române*, ed. a II-a, Editura Univers Enciclopedic, București, 1996.

Lerat Pierre, *Les langues spécialisées*, Presses Universitaires de France, Paris, 1995.

Meyer Ingrid și Mackintosh Kristen, "L'Étirement du sens terminologique, aperçu du phénomène de la déterminologisation" în H.Béjoint și Ph. Thoiron, 2000, p. 198 *sqq.*

Nagy Rodica (coord.), *Dicționar de analiză a discursului*, Institutul European, Iași, 2015, s.v. CUVÂNT.

Sala Marius (coord.), *Enciclopedia limbii române*, Univers Enciclopedic, București, 2006.

Sager C. Juan, "Pour une approche fonctionnelle de la terminologie", în H.Béjoint et Ph. Thoiron, 2000, p. 40 *sqq.*

Spillner Bernd, "Terminologies et connotations", în *Français scientifique*, 1994, p. 53 *sqq.*

Stoichițoiu-Ichim Adriana, *Creativitate lexicală în româna actuală*, Editura Universității din București, București, 2006, p. 125-131.

Vintilă-Rădulescu, Ioana, *Terminologia și problemele ei actuale*, București, 1999.